

TV 15

LETO XIV. — Št. 16 22. IV. 1976

Misel o človeku in borcu

- Bitka na Nanosu je prižgala plamen upora str. 4
- Bil je tudi naš človek str. 5
- Drevo, ki se bohotno razrašča
Ob 35. obletnici ustanovitve OF str. 6
- Revolucija — umetnost — človek str. 7
- Tržaški proces
- Zaključni govori odvetnikov str. 13
- Domovina, ljubim te še bolj! str. 14

Naj spletem misel, eno samo, odločno in veliko, naj ti govorim o človeku in borcu? Poslušaj! To je preteklost in mladost dekleta, to je preteklost mojega naroda...

Z rokami je grebla po ostrem kamenju. Noge in roke so bile krvave, srajca raztrgana kot bi se z njo poigrali viharji. Počasi, gib za gibom kot ptica z zlomljeno perutjo. Kdo ve iz katere brigade je bilo to dekle. V tistih trenutkih je bila daleč, neskončno daleč od domačega ognjišča, od matere. Da, daleč je bila in vendar blizu idealom za katere se je bojevala — svoboda, mir, sreča. En sam mesec, morda dan, en sam rafal iz njene puške pa bo prišla svoboda. Kako neskončno dolgo jo pričakuje. Zdaj, z zadnjimi močmi se bo pritajeno splazila do njih, iz rok jim bo iztrgala orožje — krvoločnim in nenasitnim sovražnikom. Oni so ji ukradli mladost, njeno pomlad in le-

poto, vse tisto kar je bilo mirno življenje in sreča. In je prišla, stopila je v vrste tisočev deklet in fantov, prišla je; prišla je, da bi se borila za poštenje in mir.

Sleherna zmaga brigade je zasadila v njeni duši nagelj. Rože so cvetele in bilo jih je vse več. Samo en cvet, en sam nagelj pa bo zacvetelo tudi njeno srce — postalo bo simbol poštenja, hrabrosti.

Ni ga dočakala. Rafal iz sovražnikove puške je ubil srce. Toda rože so cvetele in bilo jih je na stotine v mrtvem telesu hrabrega dekleta...

Kadar dandanes gledam to praznično cvetje, se spomnim nje in svobode. Naš narod je vedno ljubil svobodo: v revoluciji in zmagi. Dandanes jo še posebno ljubi. To dokazuje, kadar slavi preteklost, borce in zmagovalce.

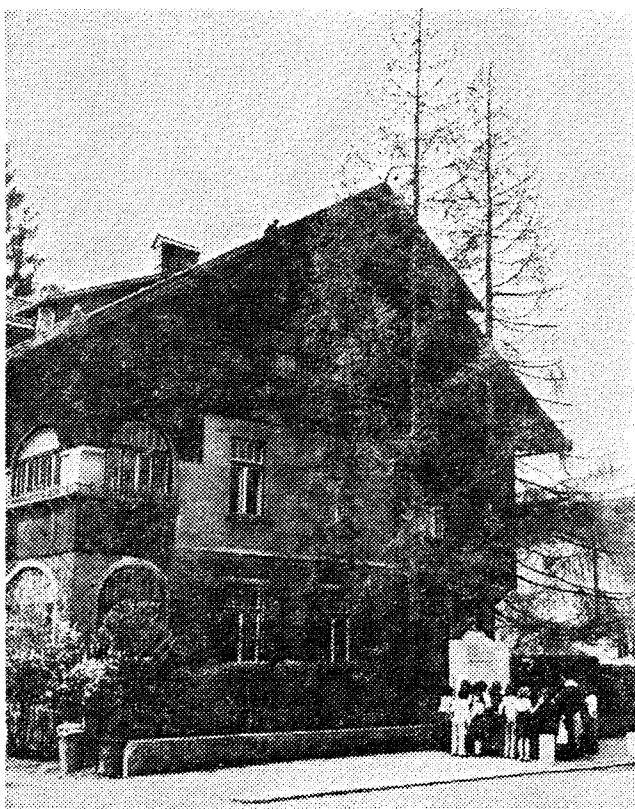
Učenka NATAŠA

USODNA ODLOČITEV

Sedemindvajseti april je prav gotovo eden največjih prelomnih mejnikov v zgodovini slovenskega naroda. Ne samo zato, ker je bila ta dan, na pobudo Komunistične partije, ustanovljena Osvobodilna fronta slovenskega naroda kot najširše množično gibanje vseh poštenih ljudi, ki je z jasnim programom ljudskih hotenj uspela vključiti pretežni del vsega slovenskega prebivalstva v gigantski in zmagovit boj za svobodo, 27. april pomeni najusodnejšo odločitev v naši zgodovini.

Bilo je v času, ko je podivjani fašizem trinfiral s svojimi osvajačnimi uspehi. Evropske države niso bile sposobne, da bi se uspešno postavile v bran in so druga za drugo klonile. Fašistični škorenj pa je teptal vse nacionalne in človeške pravice. Takrat so se najnaprednejši predstavniki majhnega slovenskega naroda odločili, da čeprav goloroki, sprejmejo boj z motorizirano pošastjo, ki ni kazala znakov ranljivosti. To ni bila odločitev iz obupa, to je bila odločitev polne zavesti in polne odgovornosti. Ob tej odločitvi je bilo znano, da bo žrtev veliko in da umik ne bo mogoč. Bilo pa je tudi očito, da brez boja in brez žrtev ni poti do svobode, tako nacionalne kot vsečloveške, svobode duha in svobode dela.

Da, 27. april predstavlja najusodnejšo

Pred Vidmarjevo vilo pod Rožnikom, kjer je bila ustanovljena OF Slovenije

Foto: S. TERSEK

odločitev slovenskega naroda; odločitev, ki čeprav le enkratna, lahko povzdigne tudi najmanjši narod med velikane — v velikane zavesti in lastnega odločanja o sebi. Ta odločitev je pomenila preobrazbo vse naše skupnosti, preobrazbo skozi oborožen boj, obnovo domovine in ustvarjanje novih, socialističnih samoupravnih medsebojnih odnosov. To je preobrazba iz poslušnih ubogljivcev v samozavestne gospodarje, enakopravne ljudi in zavestne ustvarjalce. V tej preobrazbi smo močno spremenili, obogatili in lepšali okolje v katerem živimo,

predvsem pa obogatili in lepšali svojo zavest, svojo človečnost. To pa je ena največjih vrednot, ki jih imamo!

Usodna odločitev, ki jo je dal 27. april, nas vodi in obvezuje tudi danes in jutri. Ni več vprašanja, kaj je naša skupna dolžnost pri nadaljnjem razvijanju samoupravnih družbenih odnosov, enotnosti in enakopravnosti naših narodov in narodnosti in vseh naših delovnih ljudi. Zdaj vemo za dolžnosti pri ustvarjanju pravičnejšega, enakopravnega in svobodnega sveta in za dolžnosti, ko bi skušal kdo ogroziti svobodo in

neodvisnost naše domovine ali preprečevati razvojno pot, za katero smo se tako enotno odločili.

Usodna odločitev 27. aprila 1941 je postala bistven, sestavni del naše zavesti; tistih, ki so uresničevali revolucionarni oborožen boj, tistih, ki so gradili in grade našo socialistično družbo in tistih, ki se v šolah šele usposabljaajo, da bodo odgovornost lahko prevzeli na svoja pleča. To pa je tudi največje zagotovilo za naš neodvisen, svoboden in še lepši jutri.

SERGEJ VOSNJAK

V spomin tovarišu Lenartu

Odmev na članek »Mežica slavi«

V 13. številki »TV 15« sem pod naslovom »Mežica slavi« prebral članek Lenje Vipotnik, s katerim se kot udeleženec omenjene akcije ne morem popolnoma strinjati.

Prvič: komandanta Staneta takrat ni bilo na Koroškem, zato je mežiško akcijo organiziral štab bataljona. Komandant Stane je prišel nekako konec aprila ali začetka maja na Pohorje, kamor sem bil nekaj dni po mežiški akciji premeščen skupaj z dvanajstimi borci z nalogo, da organiziramo nov Pohorski bataljon, ker je znano, da je prvi Pohorski bataljon padel v zimi 1943. leta.

Drugič: v akciji ni bil ranjen komisar, pač pa komandant bataljona Franc Pastor-Lenart (glej moj članek »Spomini na prvega komandanta Koroškega bataljona Franca Pastorja-Lenarta«, ki sem ga v »TV 15« objavil 1963. leta).

To pripombo sem napisal predvsem zaradi spomina na tovariša Lenarta.

JOSIP JERAS-BRANKO,
Kamnik, Cankarjeva 19

Čestitam iz srca!

Prav je, da ste pisali o Kolpski dolini

Rad bi se vam zahvalil, da ste objavili moj prispevek, hkrati pa bi želel čestitati vašim časnikarjem, ki so tako veliko in tako lepo pisali o ljudeh iz Fare, Osilnice... Prav je, da ste pisali o Kolpski dolini! Tudi sam sem med narodnoosvobodilnim bojem delal na tem koščku slovenske zemlje, predvsem na šolskem oziroma kulturnem področju. Ob branju zapisanih vrstic sem podoživljal te dni in upam, da bo vse, kar ste zapisali ob tem delovnem pogovoru v Pari, pomagalo, da se bo Kolpski dolini premaknilo na bolje.

MARJAN TRATAR-UCO,
Novo mesto, Prešernov trg 3

Občuteno in pristno!

Odmev na reportažo »Delo je njihova sreča«

Dovolite mi, da se vam iskreno in iz vsega srca zahvalim za lepo mesto v »TV 15«, ki ste ga dodelili Adlešičem, pa tem dobrim, skromnim in poštenim ljudem.

Glavni vzrok, da vam pišem, pa je nemara v reportaži »Delo je njihova sreča«, ki jo je napisal Silvo Teršek, glavni in odgovorni urednik »TV 15«. Napisana je s tankim posluhom za vse vzgibe človeške notranjosti, občuteno in pristno!

Povedala bi vam rada tudi to, da sem prav v teh krajih prosvetovala več kot dvajset let, delala s takimi ljudmi. Zatorej: hvala vam zaradi zapisanih besed in za toplino, s katero ste opisovali ljudi, za katere še vedno lahko rečem, da so moji!

MARTA GROM,
Ljubljana, Gosposka 3

Krnjen tudi ugled ZZB NOV

Še enkrat o »V imenu poštenja«

V našem glasilu ste v 13. številki objavili članek »V imenu poštenja« oziroma članek o stanovanjski problematiki borcev narodnoosvobodilne vojske. Zgražam se ob takšnem početju in prepričan sem, da se mojim besedam pridružujejo vsi borci, ki jim je kaj do časti, pravičnosti in poštenja.

Menim, da kdor zlorablja položaj oziroma članstvo borcevske organizacije, krni tudi ugled ZZB NOV!

Tudi jaz sem borec iz leta 1941 in dobil sem le 1,4 milijona dinarjev posojila, čeravno sem prosil 4 milijone. Sem pač bolj skromno gradil in četudi pogrešam parket, tapete, okrasne ploščice in še marsikaj, sem vseeno zadovoljen... Obsojam ljudi, ki nimajo moralno-etične zavesti, saj izigravajo zakonite predpise v osebno korist.

Se več: menim, da je potrebno tovrstne zlorabe ostro obsoditi, pa ne le z besedami!

Lep pozdrav in uspešno prizadevanje za pravično rešitev!

ADAM VALENTIN
(poslal: RUDI MIKOLIC,
Murska Sobota, Miklošičeva 21)

Kje in kdaj bo Partizanski pevski zbor Ljubljana spet pel?

Poleti leta 1974 so se iz Beethovnov 10 preselili oziroma zamenjali poslovne prostore: predsedstvo SR Slovenije, Ustavno sodišče, republiški odbor ZZB NOV Slovenije, založba Borec in »TV 15«; v Beethovnovi 10 so začasno ostali republiški odbor ZRVS Slovenije, »Naša obramba« in Partizanski pevski zbor Ljubljana.

Ob vselitvi Ustavnega sodišča v Beethovnov 10, se je izvršni svet SR Slovenije med drugim zavezal, da bo Partizanskemu pevskemu zboru Ljubljana zagotovil prostor za vaje.

Kljub opozorilu izvršni svet SR Slovenije do danes te obveznosti ni izpolnil, ustavno sodišče pa je Partizanskemu pevskemu zboru Ljubljana pisмено in in ustno sporočilo, da se mora iz Beethovnov 10 umakniti, češ, da bo dvorano potreboval za svoje potrebe in da jo namerava skladno s tem opremiti »s snemalno aparaturo«, pisarno Partizanskega pevskega zbora Ljubljana pa za povečanje svoje okrepčevalnice!

Z dopisom SU 60/74 z dne 14. 4. 1976 je Ustavno sodišče sporočilo, da »dvorane ne bo mogoče več uporabljati za potrebe pevskega zbora«. (To odločitev sta predsednik in sekretar Ustavnega sodišča ustno potrdila tudi predsedniku upravnega odbora Partizanskega pevskega zbora Ljubljana!)

Člani Partizanskega pevskega zbora Ljubljana so bili na zadnji vaji, ki je bila 15. aprila letos, seznanjeni z nastalo situacijo in so ugotovili, da morajo do nadaljnjega prenehati z delom, kajti zborovo poglavito delo so poleg nastopov — tudi, razumljivo, vaje. S tem, da dvorane v Beethovnovi 10 ne smejo več uporabljati in da tudi drugega prostora nimajo, je torej prenehal obstajati poglaviti pogoj za njegovo delo.

Partizanski pevski zbor Ljubljana bo storil vse, kar je v njegovi moči, da bi mu pristojni organi SR Slovenije in mesta Ljubljane spet omogočili redno delo. Smo pa prizadeti in ogorčeni, saj mislimo, da je Partizanski pevski zbor Ljubljana zaslužil vse prej kot takšen odnos!

FRANCI KOLAR,
predsednik upravnega odbora
PPZ LJUBLJANA

Koroški Slovenci niso več osamljeni

V celoti objavljamo članek iz zadnje številke celovškega Slovenskega vestnika, ki kaže, kako naša manjšina na Koroškem izstopa iz osamljenosti in kdo ji izraža solidarnost v boju za obstanek.

Solidarnost s koroškimi Slovenci v boju proti ugotavljanju ter za vsestransko izpolnitev člena 7 državne pogodbe je prišla do izraza tudi v številnih pismih, izjavah in brzojavkah, ki jih je prejel Solidarnostni komite za pravice koroških Slovencev ob protestnih demonstracijah dne 9. aprila v Celovcu. Pri tem je posebno razveseljivo, da so prišli izrazi solidarnosti tudi iz drugih zveznih dežel, zlasti z Dunaja, s Tirolske, Solnograške in zgornje Avstrijske, kjer povsod se širi solidarnostno gibanje in kjer povsod različne organizacije in posamezniki zagotavljajo svojo podporo v boju proti nedemokratskemu reševanju manjšinskega vprašanja.

Vseh teh izrazov solidarnosti in zagotovil podpore tukaj seveda ne moremo objaviti, zato naj navedemo le nekaj primerov in odlomkov.

Kot prva naj bo omenjena brzojavka, ki jo je poslal iz Köbenhavna na Danskem Olav Meinhardt, generalni sekretar Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti (FUEV); poudarja, da FUEV podpira odpor avstrijskih manjšin proti ugotavljanju manjšine.

Avstrijski mirovni svet na Dunaju je pisмено želel Solidarnostnemu komiteju za pravice koroških Slovencev popoln uspeh v boju za nemudno in vsestransko priznanje v državni pogodbi zagotovljenih pravic slovenske manjšine, in sicer brez štetja posebnih vrst, ki pomeni popuščanje šovinističnim krogom. V pismu je rečeno, da se je Avstrija s podpisom zaključnih dokumentov helsinške konference obvezala, da bo narodnim manjšinam na svojem ozemlju zagotovila vse možnosti za dejansko uživanje človeških pravic in temeljnih svoboščin in tako varovala njihove upravičene interese. Avstrijski mirovni svet zato zvez-

no vlado poziva, da spoštuje te svoje obveznosti.

Zveza žrtev političnega osvobodilnega boja na Tirolskem (Bund der Opfer des politischen Freiheitskampfes in Tirol) v svojem pismu zagotavlja Solidarnostnemu komiteju popolno podporo v boju za pravice koroških Slovencev in za končno uresničitev obveznosti, ki jih je Avstrija prevzela z državno pogodbo. Ravno mi borci odpora in žrtve nacizma poznamo posledice fašističnega narodnostnega sovraštva, pa naj se skriva pod katerikoli plaščem, poudarja omenjena organizacija, ki opozarja, kakšnemu zasledovanju smo bili koroški Slovenci izpostavljeni za časa nacističnega nasilja, koliko naših ljudi je bilo umorjenih in pregnanih iz domovine. »Ravno zato pa ima Avstrija in še posebej Koroška dolžnost, da izpolni upravičene zahteve te skupine Avstrijcev ter se ne pusti ustraševati od ekstremistov.« Med nacisti, ki so sodelovali pri preganjanju in pobijanju političnih nasprotnikov Židov, Čiganov in koroških Slovencev, je bilo tudi dovolj Avstrijcev in tudi Korošcev, je rečeno v pismu. »Zato problem koroških Slovencev prav tako spada k problemom nepremagane preteklosti kot dejstvo, da neofašističnega, antisemitskega rovarjenja v Avstriji nihče ne kaznuje.«

V brzojavkah, ki so jih poslale razne druge organizacije, med drugim tudi skupina obratnih svetnikov, deželna vodstva KPÖ in drugi, je prav tako izražena solidarnost: »Odločno se izrekamo proti načrtovanemu ugotavljanju manjšine, ker ni v interesu manjšin, marveč služi edinole nadaljnjemu hujšanju nacionalističnih krogov.« — »Zahtevamo nemudno pogajanja med zvezno vlado in zastopniki slovenske manjšine za popolno izvedbo člena 7 državne pogodbe.«

Barcelona, 1. februarja — Policija neusmiljeno mlatijo s pendreki po demonstrantih, ki zahtevajo amnestijo za politične jetnike.

Kongres ANPI – Udinske pokrajine

Dne 10. in 11. aprila 1976 je bil v Vidmu (Udine) XI. Kongres A. N. P. I. — Združenje partizanov Italije. Kongresu je prisostvovalo 320 izvoljenih delegatov in veliko število gostov iz vrst političnih, oblastvenih in vojaških forumov pokrajine. Med njimi so bili tudi zastopniki ZZB NOV Slovenije in obmejnih občin Tolmina, Nove Gorice in Kopra ter zastopniki Kazetverbanda iz Avstrije.

Partizani videmske pokrajine so nastopali enotno ne glede na strankarsko pripadnost. V vseh poročilih in razpravah je bila vodilna misel boj proti vsem nazadnjaškim silam, ki bi želele spremeniti dosežene uspehe v borbi za osvoboditev in krepitev republike.

V poročilu predsednika Federica Vicen-

tija, ki je temeljito prikazal politično situacijo v pokrajini, je bilo poudčrtano tudi sodelovanje med ZZB NOV Slovenije in obmejnimi občinami, ki se je posebej manifestiralo na skupnih proslavah v Gonarsu in Matajurju.

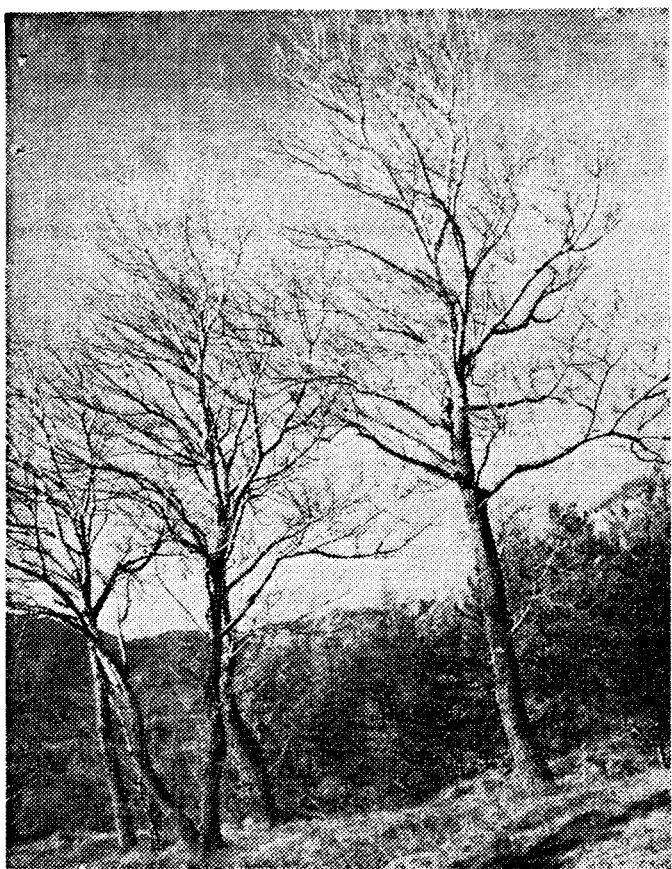
Tudi naš prispevek v pozdravnih govorih je poudaril čvrsto sodelovanje med borci onstran in tostran meje in še posebej pomoč, ki jo italijanski borci nudijo naši manjšini v Italiji. Še posebno je bilo občutljivo za nas Slovence, ko je govoril nekdanji beneški partizan Mario Kont in v slovenskem jeziku pozdravil kongres ter apeliral na italijanske partizane, da se še bolj zavzamejo za priznanje slovenskega jezika v Beneški Sloveniji.

Več govornikov je omenjalo tudi proces proti nacističnim komendantom v Trstu in se zavzemalo, da bi se taka praksa nadaljevala, dokler ne bodo kaznovani vsi, ki so počenjali zločine proti naprednemu ljudstvu v drugi svetovni vojni.

V imenu naših delegatov lahko rečem, da smo bili prijetno presenečeni nad odločnim stališčem tako nekdanjih partizanov kot mladine, da se bodo najodločneje borili proti vsem nazadnjaškim silam, ki z mednarodno reakcijo vlečejo kolo zgodovine nazaj.

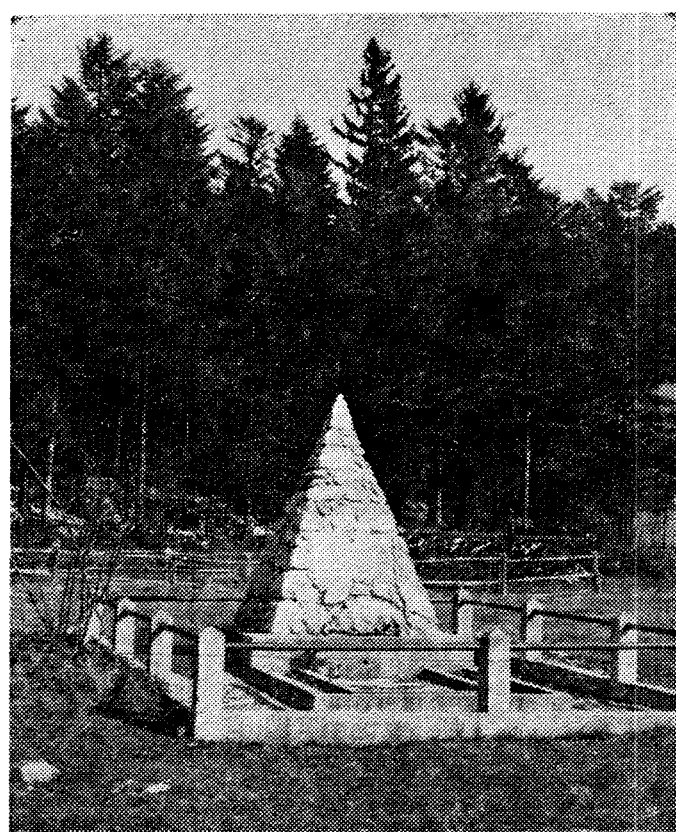
LOJZE BUKOVEC

ZUNAJ NASIH MEJA

Viharniki izpod Nanosa

BITKA NA NANOSU JE PRIŽGALA PLAMEN UPORA

Tukaj počivajo junaki NOB, ki so padli na Nanosu v prvi veliki borbi na Primorskem aprila leta 1942.

Bila je lepa pomlad, ko so se partizani Vipavske in Pivške čete odločili za taborišče na Nanosu. Hoteli so biti bližje svojim sodelavcem na terenu in daleč od komunikacij. Pa vendar ni bilo daleč od vipavske doline, Krasa in Gorice, kamor so usmerili svoje akcije in politično aktivnost.

Nanos je nudil možnosti za manevriranje. Bil je tudi blizu novim človeškim virom, ki naj bi okrepili partizansko vojsko.

Pri odločitvi za taborišče na Nanosu sta imela pomembno besedo tudi Tone Ferjančič-Zvone in Pavle Rušt, doma izpod Nanosa. Poznala sta sleherno ped zemlje.

Od Podrage do Gradišča je borca spremljal aktivist Medved, od tam pa Zvone in Pavle. Do kože premočene borce je na obronkih pozdravil sneg. Toplo zavetje so dobili pri osamljeni Stergarjevi domačiji, kjer so se posušili in pogreli ter nahranili. Na Lipah so si uredili taborišče. Začele so se priprave za akcije, ki naj bi plamene upora razširile širom Primorske. Začel se je končni obračun s sovražnikom, ki je petindvajset let zatiral slovensko besedo.

Zveze z dolino so se utrjevale. Na vrsti je bila prva prehranjevalna akcija. Z Razdrtega so se borci vračali močno otovorjeni v taborišče.

Mir na Nanosu je vladal kratek čas. Po večana vojaška in politična aktivnost sovražniku ni ostala skrita. Začel je pripravljati obsežen napad z namenom, da uniči partizanstvo.

V sovražnih garnizijah so potekale mrzlične priprave. V noči od 17. na 18. april se je vojaški aparat sprožil. Po Vipavski dolini so brneli tovornjaki, ki so dovažali vojaštvo.

Okrog Nanosa se je sklepal močan obroč.

NAPAD

Ko se je zjutraj dvignila megla in so pokrajino zmotile redke kaplje dežja, je stražar med borovci nekaj opazil: bili so italijanski vojaki. Obroč je bil vse ožji. Stražar je o prodiranju obvestil komandirja Rudijsa. Borci so se prebujali izpod premočenih odej misleč, da se bodo pri kuharju ogreli in posušili. Sledil je Rudijsjev ukaz in že so bili na položajih.

Zasedli so položaje na obronkih hriba. Hrbet jim je varoval gozd. Na vzpetini, ki je nudila pregled nad celotnim položajem, se je utrdil mitraljezec Pavle. Vse je bilo napeto, kot lok, le sprožiti ga je bilo treba. Sovražne izvidnice so se bližale položajem, njim so v strelski vrsti sledili kvesturini, ki naj bi odkrili taborišče. Za njimi pa je bil plaz vojaštvo.

Prvi partizanski strel je zadel podoficirja, ki je obležal kot spodsekano drevo. Oglasili so se mitraljezi in puške. Italijane je partizanski ogenj hudo presenetil in zmedel. Oficirji so z orožjem v rokah zaustavljali vojake, ki so bežali.

Prvi spopad je prisilil sovražnika, da se je nekoliko umaknil in se v zavetju kamnov in grmičevja pripravljaj na nov napad. Težke brede so pošiljale smrtonosni ogenj na partizanske položaje. Oglašili so se minometi, katerih mine so dvigale prah in kamenje spreminjale v drobce.

Sledil je juriš na partizanske položaje. Z vzkliki »avantik« so oficirji vzpodbujali svoje vojake in črnosrajčnike. Partizani so tudi ta napad odbili. Napadi so se ponavljali. Sovražnik je bil ob koncu dopol-

Bilo je leta 1942. V deželo je prihajala pomlad. Vipavska dolina je ozelenela, cvele so češnje in breskve, gnezdirle so ptice. In vendar je bilo vse črno in zeleno hkrati. Z močjo orožja so zasluževalci hoteli držati v pokorščini slovenski življi, ki je bil teptan in preganjan. To ljudstvo se ni hotelo pokoriti! Uprlo se je, čeprav skoraj goloroko . . . Ze tedaj se je oboroževalo, odhajalo v gozdove in se zoperstavljalo na življenje in smrt sovražniku.

ZAPISI IZ NASE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

dneva tam, kjer je zjutraj začel. Med partizani je vladalo optimistično razpoloženje. Tudi prvi ranjenci niso hoteli s položaja. Sovražnik je odvažal mrtve in ranjene. Rešili avtomobili so se prebijali proti Sentvidu. Pot so jim zapirali težki tovornjaki, ki so dovažali okrepitve.

★

Čez goličavo je zavel močan veter, ki je upogibal drevesa do tal. Mrzel sever je prinesel sneg. Se močnejši sovražni nalet se je ponovil. Med močnimi rafali je bilo slišati povelja, ki so poganjala vojake pred partizanske cevi. Zrak so rezale mine. Zemlja se je tresla. Sovražni obroč se je ožil.

Rudijs in njegovi fantje so spoznali, da je vse večji pritisk na desno krilo, ki ga je branil Vojko s svojim vodom. Sovražnik je hotel zasesti gozd in tako preprečiti možnost za umik. Junak Vojko je s svojimi borci vztrajal na položajih. Pod njihovimi streli so padali fašisti.

Pritisk se je stopnjeval tudi na položaje, ki jih je varoval komisar Milko. Čeprav je imel roko močno poškodovano in si z njo ni mogel pomagati, se je z borci močno upiral. Med bojem je sredi njih eksplodirala mina, ki je ubila dva borca. Zamenjal ju je ranjeni Milko. Sklenil je, da bo sovražnik lahko napredoval samo preko njegovega trupla. Zoperstavil se je ponovnemu jurišu. Vedel je, da mora štediti z naboji. Pod njim so padali italijanski vojaki. Nenadoma je v rami začutil močno bolečino. Čeprav so mu pojemale moči, se je upiral do zadnjega naboja. Zbral je poslednje moči, se dvignil ter vrigel pištolo v bližnjega fašista. Tedaj, ko so mu prišli drugi na pomoč, ga je zadel sovražni rafal.

★

Sovražnikov pritisk se je stopnjeval. Močne okrepitve in neprekinjeno padanje min je prisililo levo krilo borcev k umi-

ku. Partizani so še vedno držali položaje na robu gozda. Izgubiti te, bi pomenilo, onemogočiti si umik. Vztrajati je bilo treba vsaj do večera. Tedaj se je začel umik in prebijanje skozi sovražnikove zasede. Umik je branil mitraljezec Pavle. Vedel je, da ne sme dovoliti, da bi fašisti zavzeli vrh. Ko so bili prvi borci že v zavetju, je pod streli padel Pavlov pomočnik. Pavle je ostal sam s svojim težkim mitraljezom.

Nalogo je dobro opravil. Bil je zadovoljen in ponsen hkrati. Ponovno je pritisnil na sprožilec in zelene postave so padale, se umikale in iskale kritja. Vedel je, da so njegovi fantje na varnem, pa tudi, da rafale njegovega mitraljeza slišijo v domači vasi. Sredi razmišljanja ga je dvignila močna eksplozija in obležal je ob svojem zvestem pomočniku. Orožje je utihnilo.

★

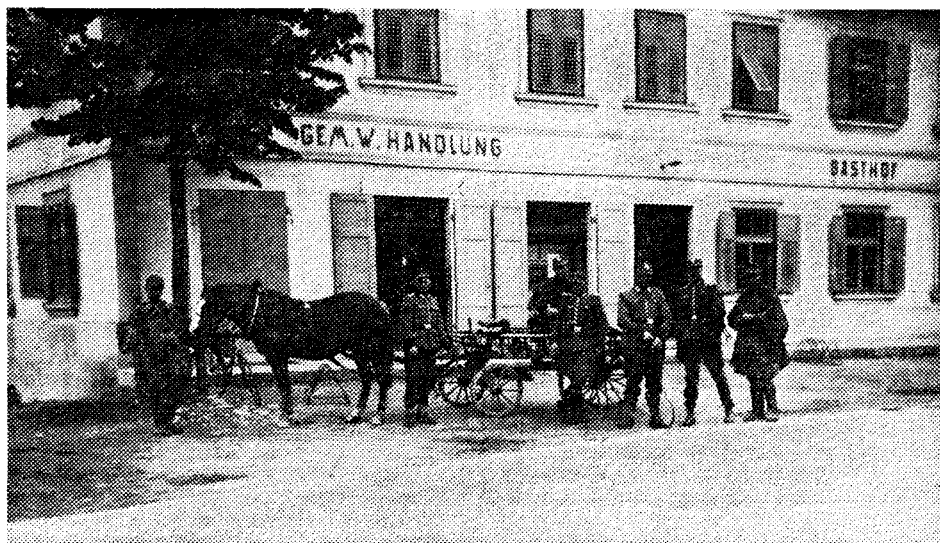
Tako je mala skupina prvih primorskih partizanov kljubovala številčno premočnemu sovražniku. Nekaj tisoč sovražnikovim vojakom se je ves dan upiralo šestinpetdeset junaških partizanov. Padli so: Rušt Pavle, Janko Zorž, komisar Milko Puntar in drugi.

Maščevanje okupatorja je bilo strašno. Ujete partizane, z na smrt ranjenim Ruštom, so postavili pred posebno sodišče v Rimu in jih 15. julija 1942 obsodili na visoke zaporne kazni (zaradi mladoletnosti). Sedem, skupaj z mitraljezom Pavlom, so obsodili na smrt. Med slednjimi so bili tudi: Janko Premrl-Vojko, Tone Florjančič-Zvonko in Karlo Maslo (v odsotnosti).

Ta bitka je močno odjeknila širom Primorske. Vžgala je plamen, ki se ni več ugasnil. Skupina partizanov je dokazala, da naroda, ki se bori za svojo socialno in nacionalno svobodo, ni mogoče uničiti.

V spomin na 18. april praznuje Vipava svoj krajevni praznik.

ZDRAVKO VIDRIH

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠANJEM

Je Iztok Lipar. Kje in kdaj je nastala fotografija, ki jo objavljamo danes?

V zvezi s fotografijo, ki smo jo objavili v št. 14, nam je tovariš Heli Modic sporočil naslednje: Prvi z leve je Štefanov Štefan iz Mengša, ki je bil kurir Iztoka Liparja, drugi je neznan, tretji je Ivo Seljak-Copič, četrti pa je Heli Modic. Fotografiral

Osemnajsti april, svoj krajevni praznik, so prebivalci Vipave proslavili z že tradicionalnim pohodom na Nanos, kjer je imel slavnostni govor udeleženec bitke na Nanosu, Anton Ferjančič-Zvone. Udeleženci proslave so se najprej zbrali pred spomenikom padlih v Vipavi, nato pa odšli proti Lipam ter dalje na Nanos. Tu je sledil kulturni del programa, ki so ga pripravili učenci osnovne šole iz Vipave in vojaki vipavskega garnizona. Na žalost je slabo vreme preprečilo, da bi se pohod po partizanskih stazah odvijal po predvidenem programu in da bi bila udeležba še večja. Poleg mladine so se pohoda udeležili vojaški rezervni starešine, planinci in pripadniki enot civilne zaščite iz Vipave.

DOPISNIKI NAM POROČAJO

LJUBLJANA

VERŠIČ PRED MITERJEM

Zveza za šport in rekreacijo invalidov — Slovenije je organizirala področno tekmovalje Ljubljane z Dolenjsko v kegljanju po kategorijah invalidnosti po 100 lučjev mešano po kategorijah invalidnosti na štiri-estem avtomatskem kegljišču pri Stermu na Ježici. Pokroviteljstvo je prevzela OZD Slovenija iz Ljubljane. Za takšno tekmovalje je vedno mnogo udeležencev, saj se vsak tekmovalce lahko izkaže s svojim znanjem. Sodelovali so tekmovalci iz Črnomlja, Ponikve, Kočevja, Zveza gluhih »Komet«, Ljubljana-Siška in Ljubljana. Nastopilo je 36 tekmovalcev vseh vrst kategorij.

Rezultati: »A« kategorija, nadkolenska amputacija: Prelog Franc, Ponikve 358, Knave Janez, Kočevje 356, Bamfi Jože 269, Giramonte Franc 262 (oba iz Ljubljane), Sevarac Franciška iz Ponikve 186 podrtih kegljev.

»B« kategorija, podkolenska amputacija: Ramšak Stane, Ljubljana 398, Hrovat Mirko, Kočevje 364, Katalijev Nikola, Črnomelj 350 podrtih kegljev.

»C« kategorija, amputacija roke in druge okvare: Vidmar Stane, Ljubljana 410, Levstik Karol, Kočevje 402 in Kovač Jože, Ljubljana 392 podrtih kegljev.

»D« kategorija, razne poškodbe: Veršič Mladen Zveza gluhih »Komet« 437, Miter Luka 425 in Milošič Alojzij 416 (vsi iz Ljubljane).

Poudariti je treba, da sta Mladen Veršič in Luka Miter zaigrala zelo uspešno in kvalitno.

Prvi trije tekmovalci po kategorijah invalidnosti (skupno 12) so se uvrstili v republiško prvenstvo, ki bo 15. maja letos v Trbovljah.

VINKO BOVCON

SOTESKA PRI NOvem MESTU

MLADINSKA BRIGADA UJV GRADI VODOVOD

V Gaberju, Soteski in Drenju, vaseh, ki so znane iz NOB, gradijo okoli 4 km dolg vodovod, ki bo dal pitno vodo 60 gospodinjstvom. Samoprispevek, ki ga plačujejo že tri leta, so vaščani oplenili še z brezplačnim delom, tako da bo dejanski prispevek sleherne hiše v teh krajih po 10.000 din.

V soboto, 9. aprila, je prišla vaščanom, ki še niso opravili vseh izkopov za vodo-

vodne jarke, na pomoč 80-članska mladinska delovna brigada. Sestavili so jo pripadniki mladinske VDV brigade, člani mladinskih aktivov iz Soteske in Dolenjskih Toplic, učenci sedmega in osmega razreda topliške osnovne šole ter nekaj brigadirjev, ki so na podobnih akcijah sodelovali lani v Suhi krajini in še prej na Kozjanskem.

Komandant MDB Franc Kuzma je dejal, da njegova brigada pri takih delih ne sodeluje prvič in tudi ne zadnjič. Že te dni bo popeljal brigadirje na podobno akcijo v Verdun v okolici Dolenjskih Toplic, do konca aprila pa še na čiščenje rečice Sušice in v Podhosto na ureditvena dela za prostorni dom.

»Ponekod se mladina lovi«, mi smo se odločili, da izgrajujemo sami sebe na takih akcijah,« je povedal Kuzma in pristavil, da se bodo mladi še radi odzvali, če jih bodo povabili.

Topliški osnovnošolci so svoje prve brigadirske ure preživeli ob kopanju vodovodnih jarkov na strmim kamnitim pobočju nad soteškim gradom. Foto: I. ZORAN

DOMŽALE

INVALIDI IZ KOČEVJA NA TEKMOVANJU NAJBOLJŠI

Zveza za šport in rekreacijo invalidov Slovenije je razpisala področno tekmovalje v šahu Ljubljane z Dolenjsko. Prireditelj šahovskega brzo-turnirja je bilo ŠD Invalid Domžale. Organizacijo je prevzel »Šah klub« iz Domžal pod vodstvom znanega republiškega mojstra Vavpotiča. Priznati moramo, da se je letošnje leto prijavilo mnogo invalidne mladine, predvsem iz društev Invalid. Sodelovali so ekipe: Ljubljana-Moste, Ponikve I. in II., Kočevje, sekcija paraplegikov iz Ljubljane, Ljubljana-Siška I. in II., Ljubljana-Bežigrad, Zveza gluhih »Komet«, Črnomelj in Domžale.

Ekipe iz Kočevja je prejela 28 točk. Tudi šahisti iz Kočevja so zaigrali zelo preudarno in tako so zmagali. Sledijo ekipe Komet, Ponikve I., Šiška II., Bežigrad itd.

Prireditelj, kakor tudi šahovski klub iz Domžal, so se zares potrudili, da je organizacija potekala brezhibno in zasluži vso pohvalo.

VINKO BOVCON

NOVO MESTO

ZDRAVSTVO SE ŠE NI POVSEM ODPRLA BORCEM

V novomeški občini gredo h koncu letne konference krajevnih organizacij ZB. Ker ta trenutek še ni možno povzeti vsega, na kar so borci opozorili in za kar so se zavzeli — to bo naloga podrobne analize, naj izluščimo le nekaj vprašanj, ki so jih na teh konferencah najčesteje zastavljali.

Tako govore številni primeri o tem, da

je skrb za borce na nekaterih področjih še vedno preveč papirnata. To se najbolj odraža v zdravstvenem varstvu, saj dispanzerji za člane ZB še niso ustrezno zaživi. Ordinacije so v takem času, da mnogim borcem s podeželja niso dosegljive. Prav tako imajo borci pripombe na obratovanje specializiranih ambulant. V zobozdravstvu pa se do zdaj še sploh ni posrečilo »poiskati časa«, v katerem naj bi imeli prednost člani ZB. Stanovanjsko vprašanje je v novomeški občini še vedno pereče, kar potrjuje tudi 180 zahtevkov za pomoč pri novogradnjah in obnovah hiš v skupnem znesku 7 milijonov dinarjev. Na znosnejše stanovanjske razmere in družbeno pomoč čakajo zlasti borci na podeželju. Na letnih konferencah so opozorili, naj bi posojila razdelili največ v treh letih ter tako borcem pomagali, dokler so le-ti še živi. Dejstvo je namreč, da se borčevske vrste tudi v novomeški občini hitro redčijo. V samem Novem mestu so stanovanjsko vprašanje uredili. Niso pa še našli rešitve za tiste člane ZB, ki so se na jesen svojega življenja, potem ko so ves čas živeli in delali drugje, naselili v Novem mestu. Tako statistike kažejo, da se je število borcev v zadnjih letih na desnem bregu Krke spet znatno povečalo.

Čeprav borce tarejo bolezni, oslabelost in marsikdaj tudi osamljenost, so mnogokje celo pobudniki v družbenopolitičnem življenju in za napredek kraja in območja. Mnogo vprašanj, ki kažejo borce v taki luči, je

IZ NASIH KRAJEV

MEZICA — Dne 3. aprila so se spet srečali borci NOB iz aktivov Zelazarne Ravne in Rudnika svinca Mezica. Ravenski tovariši so obiskali ves rudnik in se seznanili z gospodarsko problematiko tega velikega podjetja. V popoldanskem času so si ogledali tudi toplilnice v Zerjavu in tovarno akumulatorjev. Nato so se gostitelji in gosti sestali v delavskem domu v Zerjavu. Mladina v narodnih nošah jim je pripravila prigrizec sprejem.

IGNAC ZDOVC

POSTOJNA — Priredili so tekmovalje z zračno puško v okviru proslav občinskega praznika. Prvi dan so nastopili pionirji in pionirke iz osmih slovenskih mest. Med pionirkami so zmagale male Velenjčanke s 463 krogi in osvojile prehodni pokal. Druge so bile iz Pivke (421) in tretje iz Zirov (388 krogov). Pri pionirjih so zmagali Velenjčani (505 krogov). V konkurenci posameznih članic je bila najboljša Anica Benčina iz Postojne, med člani pa je bil najboljši Janko Požar. Med posamezniki je postavil novi rekord s 378 krogi od 400 možnih Matjaž Suligoj. V dveh dneh je skupaj nastopilo več kot 90 strelcev. Norme za udeležbo na republiškem prvenstvu, ki bo konec aprila v Ljubljani, je izpolnilo iz postojnske občine 30 strelcev.

E. PROGAR

GORJE — V Gorjah nad Bledom so imeli 28. marca konferenco ZB NOV. Udeležba je bila več kot razveseljiva. Med problemi je predvsem nekaj stanovanjskih, saj so se Gorjani znali potruditi in nastopati enotno vse od NOB. Pripravljajo se za referendum v zvezi s sredstvi za izvedbo komunalnih del. Mučno pa je za vse prebivalce vprašanje zaježitve Radovne. Načrti so gotovi. Predvideni jez bo baje pri Debelem kamnu in nastalo naj bi 12 km dolgo umetno jezero, ki naj bi segalo do gostilne pri Pesnaku. Neki domačin in borec je na konferenci v zvezi s tem vzkliknil: »Fašizem nam je Radovno požgal, socializem jo bo utopil.« Ali nimajo prav?

JOZE AMBROŽIČ

MARIBOR — Na območju krajevnih skupnosti Jožice Flander imajo dve organizaciji ZRVS. Za delitev so se odločili iz praktičnih razlogov. Za povezavo obeh so izvolili delegacijo in sestanki zdaj potekajo hitreje kakor tudi prenašanje sklepov. Boljši je tudi pregled nad dejavnostjo posameznikov. Na zadnji letni skupščini so sklenili, da bodo v vrste ZKS sprejeli še več rezervnih starešin. Ugotovili so, da bi bili njihovi dosedanjí uspehi znatno večji, če ne bi imeli v svojih vrstah nedejavnih članov.

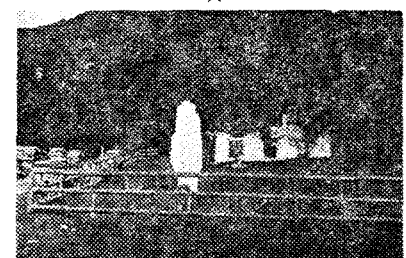
DRAGO MIKLAVEC

BEGUNJE NA GORENJSKEM — V psihiatrični bolnišnici in v tovarni Sukno so lani ustanovili aktiva ZRVS, letos pa so ustanovili še enega v Elanu. Novemu aktivu so predložili vse naloge v okviru delovne organizacije. O delu krajevne organizacije ZRVS bodo vsi aktivni prejeli poročila po svojih delegatih.

PAVLE VUGA

ILIRSKA BISTRICA — Dne 2. tm. je domača Strelska zveza pripravila v Domu JLA tekmovalje z zračno puško za pionirje ilirskobistriških osnovnih šol. Največ tekmovalcev je nastopilo iz osemletke Dragotina Ketteja iz Ilirske Bistrice. Prišlo je 48 pionirjev. Najboljše rezultate so dosegli Ivan Učič s 177, Stojan Boštjančič s 169 in Jurij Gorišek s 168 krogi. Vsi trije so prejeli značko odličnega strelca, ostali, ki pa so dosegli nad 120 krogov od 200 možnih, pa značko dobrega strelca.

V. RAVNIKAR

Spomenik žrtvam v Srednji Radovni. Stegnjena dlan opozarja na prelepem naravnem okolju mimoidoče na strašni zločin nacizma.

OBCINSKI IN KRAJEVNI PRAZNIKI

● POSTOJNA

Dne 23. aprila 1944 je skupina diverzantov 31. divizije uničila skladišče pogonskega goriva v Postojnski jami.

● RAZKRIZJE

Dne 24. aprila 1943 je bila prva seja krajevnega odbora Osvobodilne fronte.

● BOVEC

Dne 26. aprila 1943 je padlo na Golobarju v boju s fašisti 42 partizanskih borcev.

● KOSTEL

Dne 27. aprila 1942 je italijanska vojska požgala vas Kuželjč. To je bila prva med vojno požgana vas na Kočevskem.

● LJUBLJANA-VIČ

Dne 27. aprila 1941 je bila ustanovljena Osvobodilna fronta slovenskega naroda.

● GAJ NAD MARIBOROM

Dne 27. aprila 1944 so se aktivisti udeležili prvega sestanka na Tajzlem vrhu.

● SREDNJE

Dne 27. aprila 1945 je v tem kraju zasedal plenium OF za Slovenske gorice in Kozjak.

Tomaž se je odločil: »K partizanom grem«

Na slovesnosti, ki je bila 11. t. m. ob odkritju spominskega obeležja v Logu pri Bohinjski Bistrici, je bil navzoč tudi naš rojak Tomaž Ogriz iz Tuc pri Zrelcu (Ebenthal) na Koroškem. Prišel je na povabilo bohinjskih borcev.

V te kraje je prišel kot okupatorski vojak. Ker je bil slabega zdravja, ga niso poslali na vzhodno bojišče. Že na meji jim je poveljnik dejal, da odhajajo v zelo nemirno deželo, kjer ne smejo zaupati nikomur; na gorenjskih pokopališčih je bilo že nad 700 nemških vojakov. Tako je Tomaž varoval železniško progo prav na odseku, kjer je zdaj spominsko obeležje. Nekega dne sta s kolegom zakasnila obhod in namesto njih sta padla druga dva. Po tem napadu so patruljo okrepili na pet mož. Pri napadu na to skupino za ovinkom pri Nomenju ga spet ni bilo zraven. Dva sta padla, tri so naši ujeli. V povračilni hački so tri ujetnike osvobodili in partizanom zajeli arhiv. Tomaž je prebral spisek borcev v bataljonu. Takrat se je odločil, da se jim bo pridružil. Računal je, da bo bataljon že nekako staknil v gozdovih. Naslednje dni je enota Prešernove brigade napadla nemško postojanko v Nomenju. Oddelek za zavarovanje proge pa se je raje umaknil v Bistrico. Videl je tri partizane, ki so pri tem padli. Policisti so jih zmerjali, ker jim niso priskočili na pomoč, oddelek pa je bil povečan na devet mož. Dodelili so jim mitraljez in psa.

Tomaž se je trudil, da bi poiskal zvezo s partizani, toda kot nemškemu vojaku mu nihče ni zaupal. Nagovoril je tudi aktivistko Tončko, ki je imela javko v hiši na drugi strani proge, pa se ni hotela meniti z njim. Železničar (pisal se je menda Ravnikar) mu je rekel, da ni »zanesljiv«. Železničarju je verjel, ker mu je rad posojal slovenske knjige. Tončka se je stalno sukala okrog policajev, pa si je ustvaril o njej napačno mnenje. Nekega dne se je odločil in odšel. Železničar Klacer mu je namignil, po kateri strani je bolje oditi. Prispel je na Gorjuše, ne da bi vedel, kje je. Zagledal je moškega z nahrbtnikom, ki se mu je umaknil s poti. Šele čez dolgo časa se je ustavil, začudeno gledal nemškega vojaka in ga vprašal, kaj želi. Povedal mu je, kaj išče. Mož ga je spremil do kmetije. Drug drugemu nista zaupala in Tomaž se je bal, da ga ne bi izročil Nemcem. Šele, ko mu je pokazal ročno bombo, ki jo je nosil v žepu, se je pomiril. Domače dekletke ga je odpeljale k Boštetu, kjer so mu lepo postregli. Zvečer so si ga prišli ogledat štirje partizani; potem so se poslovili in odšli brez njega. Težko mu je bilo pri srcu: prišel je med brate in ti ga niso marali. V resnici pa je bilo drugače. Štiri dni so ga pustili pri Blažinovi Ančki, ki je skrbela zanj kot za sina. Bil je obupan. Nazaj k Nemcem ni smel in nerodno mu je bilo, da bi jedel zastoj. Odšel je h kmetu, ki se verjetno piše Korošec, in se mu ponudil za delo. Ta je že vedel, zakaj Tomaža ne sprejmejo takoj. Še isti večer so prišli ponj.

Cez nekaj dni se je novinec zbralo za cel transport. Tovariš Džuro jih je peljal čez progo ravno pri sedanjem spominskem obeležju. Ob cesti je stala tudi Tončka — bilo je namreč pri belem dnevu — in ko ji je zaklical, se ga je prestrašila. Menila je, da so ujeli in da bi utegnil postati nevaren. Tako dobro je opravljala svoje obveščevalne naloge, da prej ni zvedel, kdo je v resnici.

Tovariš Tomaž se pristrčno zahvaljuje vrlim bohinjskim ljudem, posebej pa še Blažinkovi Ančki, ki ga je hranila štiri dni in ga oskrbela celo z nahrbtnikom. Z veseljem se spominja priletne kmečke ženske, ki mu je podarila sinove hlače.

Tomaž je ostal zaveden Slovenec in je ponosen na svojo partizansko preteklost. Ponosen pa je tudi na vabilo, ki so mu ga poslali bohinjski soborci.

IMELI SMO LJUDI

Franc Colja

V Vojšnici na Krasu so se 2. februarja za vedno poslovili od aktivista in borca Franca Colje. Rodil se je v Vojšnici pred 80 leti. Leta 1937 se je zaposlil v tržiški ladjedelnici, kjer se je seznanil z napredno usmerjenimi tovariši. Leta 1942 je začel aktivno sodelovati v OF. Ze spomladi 1943 sta odšla v partizane njegova hči Pavla in sin Karlo. Sam je postal vojaški referent naslednje leto. Tudi po osvoboditvi je aktivno sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah.

Janko Medved

V Mariboru so se 28. februarja za vedno poslovili od Janka Medveda-Risa. Rodil se je v Lehnu na Pohorju leta 1928. Komaj petnajst let mu je bilo, ko je moral oditi v partizane. Ze po treh tednih je kot hraber borec postal vodja desetine. Kot partizan je bil v Serčerjevi brigadi, pri narodni zaščiti in pozneje je bil komandir zaščite za marenberški okraj. Bil je 30-odstotni invalid in nosilec več odlikovanj.

Anton Batič

V Sempasu na Vipavskem so 3. marca pokopali Antona Batiča. Rodil se je v isti vasi leta 1897. Bil je član KPI od leta 1922 in je sodeloval na številnih ilegalnih sestankih pod vodstvom Ivana Regenta. Med okupacijo je že zgodaj začel aktivno sodelovati v NOB. Med drugim je bil zadolžen za gradnjo bunkerjev. Njegovo delo so bila tudi zaklonišča intendanture 9. korpusa v Uzičah, Lepenjah in Sempasu. Po vojni je prejel red zaslug za narod 3. stopnje.

Aleksander Sabo

Dne 29. februarja je umrl Aleksander Sabo. Živel je v Beltincih, kjer se je rodil leta 1912. Med obema vojnama je bil član sokolskega društva. Po okupaciji domovine je začel aktivno sodelovati z OF. Po osvoboditvi se je posvetil predvsem dejavnosti na področju telesne kulture v okviru društva Partizan.

Ana Jankovič

V obmejni vasi Kramarovi v severnem delu naše domovine so 2. marca pokopali Nado Jankovič. Rodila se je v Fučkovcih leta 1900. Iz rodne Bele krajine se je preselila na sever domovine. Med vojno je zmeraj bila v pomoč tencem in partizanom. Tudi po osvoboditvi je bila aktivna v družbenopolitičnih organizacijah. Bila je nosilka medalje zaslug za narod.

rencem in partizanom. Tudi po osvoboditvi je bila aktivna v družbenopolitičnih organizacijah. Bila je nosilka medalje zaslug za narod.

Ivan Bambič

V Loškem potoku so se pred nedavnim za vedno poslovili od kmeta in rezervnega kapetana Ivana Bambiča. Rodil se je leta 1908. Aktivno se je vključil v NOB leta 1941. Od leta 1942 do razsula Italije je bil v internaciji v Gonarsu in Padovi. Po povratku je postal borec 14. divizije, Serčerjeve in Topniške brigade. V ribniški občini je bil delegat za gozdarstvo in kmetijstvo.

Janez Strnad

V Kropi so 25. marca pokopali Janeza Strnada. Kot mnoge kroparske kovače ga je pot zanesla do Kočevskega Roga. Do osvoboditve je ostal v raznih dolenjskih enotah.

Jernej Prijatelj

Dne 21. marca so v Kovišču pri Studencu pospremili na zadnji poti borca za severno mejo 1918—1919 in aktivista NOB Jerneja Prijatelja. Rodil se je na Rakovniku pri Šentrupertu na Dolenjskem pred 80 leti. Po vrnitvi s soškega bojišča je prostovoljno odšel na severno mejo. Takrat je bil borec v enoti poročnika Edvarda Pičmana na območju Murške Sobote in Gornje Radgone.

Anton Bizjak

V Kostanjevici ob Krki so 6. aprila pokopali Antona Bizjaka. Dosegel je starost 60 let. Bil je borec Gorjanskega bataljona od ustanovitve. Med italijansko ofenzivo leta 1942 so ga zajeli belogardisti, ki so ga mučili in ga poslali v taborišče. Po zlomu Italije se je vrnil domov, toda med naslednjo nemško ofenzivo je bil odpeljan v Nemčijo. Mnogo zaslug ima pri razvoju obrtništva.

Franc Kamnik

V Koprivni pri Črni na Koroškem je bil 23. marca pokopan borec Zidanškove brigade Franc Kamnik. Rodil se je leta 1922, z OF pa je začel sodelovati v začetku leta 1943. V partizane je odšel istega leta. Na Pohorju je bil ranjen.

Terezija Zakrajšek

Pri Fari na Blokah so 14. marca pokopali Terezijo Zakrajšek iz Ravnika. Stara je bila 82 let. V partizanih je med bojem padel njen sin.

Ivan Pušavc

Na Golniku je 5. novembra lani preminil v 69. letu starosti Ivan Pušavc-Jelen. Pokopali so ga v Kranju. Aktivno je začel sodelovati z OF že leta 1941 in v njegovem stanovanju je bila javka rajona Primskovo. Leta 1944 je vstopil v narodno zaščito.

Anton Rupnik

Na ljubljanskih Zalah so 2. aprila pokopali Antona Rupnika iz Kodeljevega. Rodil se je leta 1907 v Logatcu. Ze pred vojno je aktivno sodeloval v delavskem gibanju. Znan je bil posebno v Loški dolini. Po napadu partizanov na Lož leta 1941 so ga Italijani aretirali in do konca vojne je bil v raznih zaporih. Po osvoboditvi se je vrnil in obnovil pogorelo domačijo.

Rudolf Kofol

V Grgarju so 3. tm. pokopali Rudolfa Kofola. Granata mu je leta 1919 odtrgala do zapestja levo roko. Kljub temu je bil znan kot marljiv delavec. Ze leta 1942 je začel aktivno sodelovati z OF v vaseh Bitež in Zabrdo. Spomladi leta 1944 je postal poveljnik krajevne Narodne zaščite. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod.

Amalija Kofol

V Grgarju so decembra pokopali Amalijo Kofol. Rodila se je leta 1901 v Grgarju pri Bitežnikovih. Z možem sta imela kar pet otrok. Njena hiša je bila kljub siromaštvu shajališče aktivistov in partizanov. Tesno je sodelovala tudi z bolničarko Olgo Bitežnik-Petračevko.

Vlado Živkovič

Ze lani decembra je v Klinji vasi pri Kočevju umrl Vlado Živkovič. Star je bil 53 let. V Kočevje je prišel po osvoboditvi kot vojaški uslužbenec.

Jerko Lovrič

V Piranu so se 6. aprila za vedno poslovili od borca Jerka Lovriča. Rodil se je v Splitu leta 1920. Pred kapitulacijo Italije se je aktivno vključil v oborožen boj. Leta 1944 je postal borec 1. tankovske brigade, v kateri je ostal do osvoboditve Trsta. Bil je nosilec dveh odlikovanj.

PODJETJE ZA AVTOMATIZACIJO PROMETA

LJUBLJANA, n. sol. o.
LJUBLJANA, Celovška cesta 6

Telegram: PAP Ljubljana; telefon: 311-062 h. c.; 311-077 h. c.;
glavni direktor: 317-867; komercialni sektor: 317-866
Projektira, dobavlja, montira in izgrajuje vse vrste:

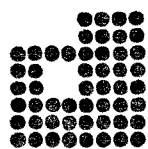
- zaklonski, ter drugih specialnih objektov civilne zaštite
- alarmnih sistemov
- signalnovarnostnih naprav
- telekomunikacij
- klima naprav, prezračevalnih in filtroventilacijskih naprav
- elektroenergetskih naprav in instalacij (zunanjih in notranjih)
- kabelskih napeljav
- naprav za pitno in tehnološko vodo

dobavlja in montira vso potrebno opremo;

Proizvaja:

- agregate in ročne istosmerne generatorje za objekte civilne zaštite
- visokopritisna hermetična vrata in pokrove za zaklonske
- plastične cisterne za različne tekočine
- ročne hidravlične paletne viličarje za dvonamenska zaklonske
- zaščitne čelade in reševalne čolne iz plastike

izdeluje po naročilu projektne naloge in izvaja strokovne preglede tozadavne tehnične dokumentacije.

DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.*

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NASI RAZGLEDI, revijo AVTO, revijo STOP, revijo JANA, ZABAVNIK

SLOVENIJALES

LESNO KEMIČNA INDUSTRIJA

lesonit
ILIRSKA BISTRICA

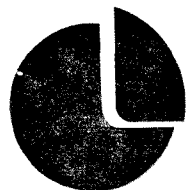

GORENJSKI SEJEM V KRAJU

prireja od 7. do 14. maja 1976

I. MEDNARODNI SEJEM MALEGA GOSPODARSTVA

Sejem je namenjen prikazu dosežkov male industrije ter obrti ter opreme in orodja namenjenega za to vrsto gospodarstva ter medsebojne kooperacije. Ima poseben vzgojni pomen za mlade obiskovalce, ker z razstavo in praktičnimi demonstracijami sodelujejo poklicne šole vseh strok. Za samostojne obrtnike se prirejajo ustrezni seminarji. V okviru sejma je tudi modna revija

lesna
gozdarstvo in lesna
industrija o. sol. o.
slovenj gradec

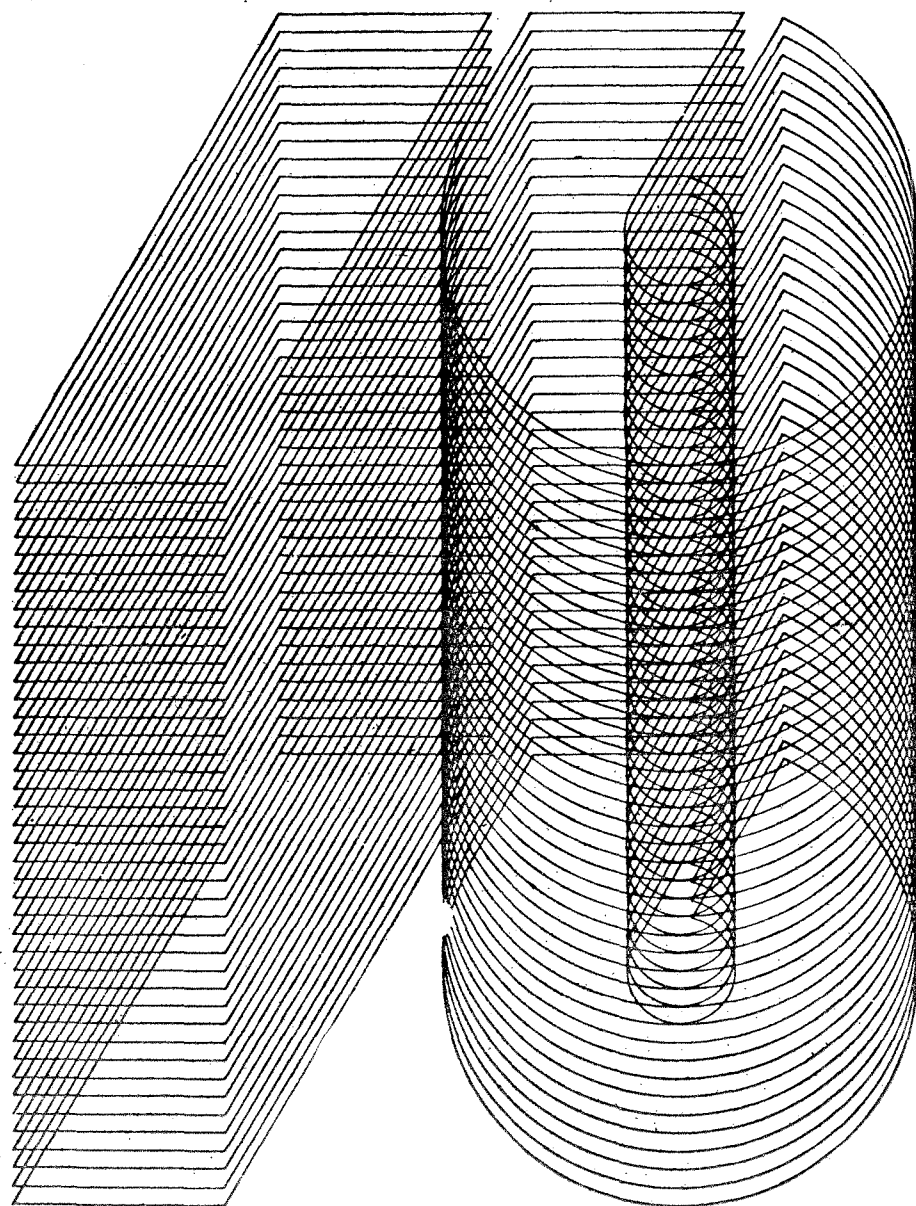

Vam nudi iz svojega dopolnjenega in tradicionalno kvalitetnega programa naslednje izdelke in storitve:

- žagane lesne iglavce, ladjske pod, masivne obloge, razni tehnični lesi ter drogele za vodo.
- SUMO-suhomontažna furnirana vrata, primerna za vgradnjo v vse notranje prostore, stonovana, poslovne prostore, hotele, šole itd.
- Vrata, ki so enostavna. Površina vrat je trajna, estetska in primerna kombinacija z ostalo opremo.
- Kribo in podbojita furnirana s plemenitimi furnirji: hrast, amire in mahagoni.
- INTRO okna s podbojem iz mahagonijevega lesa ter s plastičnim kribo, ki je zaščiten s termoisolacijsko šipo. Okna je izdelano po licenci zahodnonemške firme ROTO in ga po sebi priporočamo zaradi odlične toplotne in zvočne izolacije.
- IZOLIR okna so v celoti izdelana iz žaganega lesa snovke, jelke (kribo in podboj), ter prav tako zaščiteni s termoisolacijsko šipo. Izdelujemo jih v beli izvedbi (pleskana) ter v naravni izvedbi (sandelina).
- Furnirane zidne in stropne obloge so izdelane iz iverne plošče, furnirane s plemenitim furnirji: hrast, jesen, brest, masocen, anigre, sapeli in koto. So robno ali nerobno furnirane, s furnirnim ali nefurnirnim peresom, ter površinsko obdelane s trajnim nitro lakom. V dopolnilnem programu imamo strukturirane — lužne obloge, izdelane iz furnirane iverne plošče. Lužne so v različnih barvnih odtenkih. Primorne so za oblaganje sten in stropov v različnih prostorih, ki jim dajejo prijetno domačnost. Izdelava je enostavna.
- Oplemeniteno iverne plošče so površinsko obdelane s melaminuko dekor, folijo, različnih barv in lesnih deservov. Primorne so za izdelavo kuhinj, ke in ostale stanovalne opreme, posebno v šolah, vzgojno varstvenih ustanovah, bolnišnicah, poslovnih prostorih in v drugih javnih zgradbah.
- Zidne in stropne obloge nudi na zapadnih Pohorju, Slovenj Gradcu, Mežici, Črni Dravi, Vrbovci, Ravni na Vuhredu, Smučišču za začetnike in zahtevne tehnike.

Nase kvalitete izdelke lahko kupite po konkurenčnih cenah v prodajalnih Slovenijalesa, Lesnine in v vseh večjih trgovinah z gradbenim materialom.

simbol,
ki zagotavlja
varnost,
zaupnost,
natančnost in ekspeditivnost

Ljubljanska banka

PREBERITE

PRVEGA MAJA
NA ŠOBCU

Vsakoletno prvomajsko srečanje delovnih ljudi radovljiske občine, ki bo hkrati posvečeno tudi dnevu zmage, bo v soboto — prvega maja — v Šočcu pri Lescah.

Slovesnosti, ki jo organizira občinski svet zveze sindikatov Radovljica v sodelovanju z ZZZB NOV in ZKPO Radovljica, se bodo pričele **ob 10. uri dopoldne v kampu s slavnostnim govorom.**

Poskrbljeno bo tudi za zabavo, jed-
čo in pijačo.

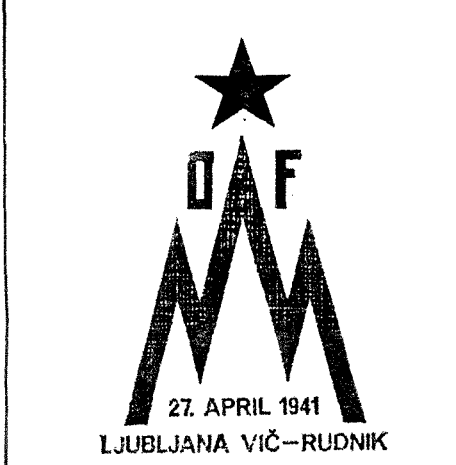
**BIVŠE ZAPORNICE
(INTERNIRANKE)
AICHACHA**

Ponovno organiziramo štiridnevno potovanje v Aichach, Burgheim in Burgau, — kraje, v katerih smo bile zaprte. Ogledale si bomo še: Salzburg, München, Berchtesgaden, Königssee, Hallein.

Cas potovanja od 27. do 30. maja
letos, približna cena potovanja je
1.600 dinarjev.

ja na naslov: Milena Bizjak, 64000
Kranj, Prešernova 14.

VABIMO VAS!

V počastitev občinskega praznika Ljubljana-Vič-Rudnik in petintridesete obletnice Osvobodilne fronte bo v torek, 27. aprila 1976 ob 10. uri dopoldne pri osnovni šoli na Dobrovi slovesna seja delegatske skupščine, združena z zborovanjem delovnih ljudi in občanov.

POIZVEDBA

Bilo je leta 1941, ko se obira lipovo cvetje, pri Mokarju (po domače!) na Izanski cesti v Ljubljani... Gospodinja pride na prag in me pokliče: »Viktor, pojdi v gostilno! Notri je možki in dve ženski in bi radi vedeli, kje je najbližja pot k Anzelcu v Podkraj pri Tomišlju!« Rekel sem jim, naj gredo čez Črno vas... Pozneje so mi povedali, da je bil možki dr. Kante.

Prosim, da se mi ženski, ki sta bili
tistega dne z dr. Kantetom, javita na
naslov: **Viktor Modic, Jagodje 24,**
66310 Izola.

VABIMO NA IZLET

Odbor Prve prekomorske brigade in drugih prekomorskih enot v Novi Gorici organizira izlet v zgodovinske kraje v Bosni in Hercegovini ter v Dalmaciji, kjer so številni občani iz novogoriške občine sodelovali v bojih za osvoboditev.

Odhod bo 30. maja z avtobusi
Avtoprometa-Gorica, vrnitev pa v
poznih večernih urah 4. junija letos.

Stroški prevoza, nočitev, zajtrka in večerje so 1.554 dinarjev na udeleženca. Kosilo bodo plačali posebej, organizirano ali individualno. Invalidi, ki morajo s prijavo oddati tudi invalidske knjižice, imajo 75% popusta pri prevozu.

Borec, invalid ali njihov družinski član, ki želi obiskati te zgodovinske kraje, mora oddati prijavo za izlet in 50 % stroškov izleta najpozneje do 5. maja na: ZZZB NOV Nova Gorica, ostali denar pa do 25. maja.

Podrobnejše pojasnila v zvezi z

izletom dobite pri svojih združenjih.

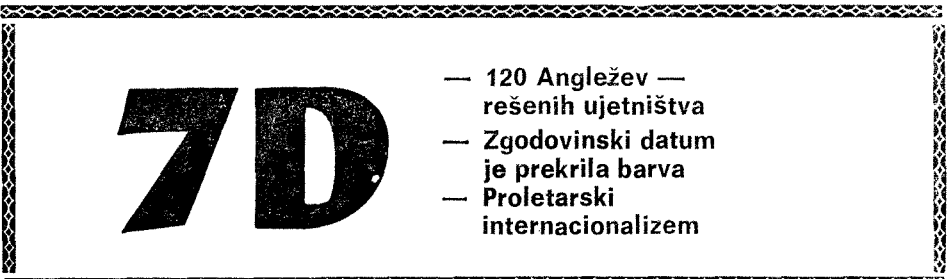
KURIRJEM IN VEZISTOM NOV

8. maja že tradicionalni pohod »Po poteh partizanske Ljubljane«, katerega se bodo poleg drugih domicilnih brigad NOV mesta Ljubljane in delegacij organizacij ZZZB NOV, udeležili tudi kurirji in vezisti NOV Slovenije.

Parizanske enote se bodo vsoboto dne 8. maja ob 10. uri dopoldne zbrale z bojnimi zastavami na Trgu francoske revolucije, od koder bodo točno ob 11. uri odkorakale na Trg osvoboditve.

te s Trga osvoboditeljske odsele v Dom
JLA, kjer bo kulturni program in
tovariško srečanje ter podelitev spo-
minskih značk. Vse udeležence po-
hoda naprošamo, da na pohodu pri-
pnejo odlikovanja, najkasneje do 20.
aprila 1976 sporočite udeležbo svo-
jim pododborom ali odboru kurir-
jev in vezistov NOV Ljubljana, Ci-
galetova 15.

KRIŽANKA

[illegible]

7D

- 120 Angležev —
rešenih ujetništva
- Zgodovinski datum
je prekrila barva
- Proletarski
internacionalizem

Sedmi teden Tržaškega procesa proti zločincem iz Rizarne je bil namenjen zaključnim posegom članov odvetniškega zbora — zastopnikov prizadetih civilnih strank, medtem ko so v zadnjem tednu odpadle razprave, ker je zbolel predsednik porotnega sodnega zbora dr. Maltese.

Če naj opredelimo skupne značilnosti v izvajanjih nastopajočih odvetnikov in posameznikov, moramo poudariti, da je velika večina napadla tezo preiskovalnega sodnika dr. Serba v ločevanju žrtev na »krive« in »nedolžne«, hkrati pa je izrekla za najstrožjo kazen (dosmrtni zapor) za krivca in simbolično odškodnino milijon lir za posamezno žrtev.

V izvajanju posameznikov pa moramo najprej omeniti profesorja Claudia Schwarzenberga iz Rima, ki je razčlenil »terorizem esesovcev kot praktično realizacijo nacistične politične filozofije«. Pri tem je pojasnil nacistično ideologijo, v kateri so bile bistvene sestavine šovinizem, rasna teorija in germanski imperializem, kot odsevi najnižkotnejših nagibov izvržkov človeške družbe; organizacija nacistične države, v katerih izvaja esesovska policija neomajno nasilje s splošnimi in specializiranimi morilskimi odredi, podobnimi Einsatzkomando Reinhard, pa je opredelil kot neizogibno potreben izvršni mehanizem, ki je našel v osebi Heinricha Himmlerja in njegovih zločinskih sodelavcih najdoslednejše izvrševalce pošastnih zločinov, ki se začno s pobijanjem umobolnih Nemcev v akciji T-4 v Brandenburgu pri Ber-

TRŽAŠKI PROCES

Zaključni govori odvetnikov

linu septembra 1939, nadaljujejo s pobijanjem antinacistov in Židov v uničevalnih taboriščih Treblinka, Belsecu in drugod ter končajo v tržaški Rižarni aprila leta 1945.

Slovenski odvornik dr. Peter Sanzin, ki zastopa družino Slosar iz Novokračin, iz katere je bilo pobitih 5 članov, je v svojem, lahko bi rekli zgodovinskem govoru, orisal, da je bilo fašistično zatiranje Slovencev in Hrvatov v Julijski Krajini od leta 1918—1943 osnova in temeljno izhodišče za kolaboracionizem nekaterih tržaških buržoaznih krogov, ki so celo plačevali nacistе za pobijanje partizanov in prebivalcev v Brkinih, Istri in na Krasu. Nato je Sanzin v skoraj triurnem govoru (ta bi zaslužil, da bi ga slovenski časopisi v celoti objavili) orisal zgodovinsko vlogo primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov v boju proti fašistom in nacistom. Pri tem je posebej poudaril, da so poskušali italijanski fašisti uničiti Slovence kot narodnostno skupnost na tem območju. Zato so zlivali na »tujerodce« besno šovinistično gonjo, zgradili za njihovo zatiranje ogromen policijski aparat in jih gospodarsko in socialno izžemali. Med vojno so jih uni-

čevali v ječah, v konfinaciji in v koncentracijskih taboriščih.

Po italijanski kapitulaciji, ko je fasisistično vladavino zamenjala nacistična oblast, pa je ves ta ogromni policijski aparat (karabinjerji, financirji in kvestura s svojim specialnim inšpektoratom javne varnosti) skoraj brez večjih organizacijskih sprememb prešel v službo nacistov in nadaljeval predvsem s bojem proti Slovincem in Hrvatom, ki so se množično z orožjem upirali že pred 8. septembrom 1943. »Zato je bilo,« je zaključil Sanzin prvi del izvajanja, »zločinsko uničevalno delovanje Einsatzkommande Reinhard te nadaljevanje Mussolinijeve politike raznarodovanja in iztrebljanja Slovencev ter Hrvatov.«

V drugem delu svojega govora pa je Sanzin pogumno prodorno in analitsko razgalil italijanski tržaški, politični, vojaški, policijski — vohunsko represivni in gospodarski kolaboracionizem.

Profesor Sergio Kostoris, ki zagovarja židovsko skupnost, je posebej poudaril, da je zgodovinska naloga tega procesa, da, čeprav po 30 letih, podre navidezno fasado poštenosti, za katero so se skrili bivši

esesovski in fašistični kolaboracionisti. Prav tako je potrebno izruvati iz zdravega družbenega telesa bolne tvore fašistične in nacistične degeneracije, da bi — kot je zapisala v svoj znameniti dnevnik Ana Frank — končno v vsakomur, čeprav le na dnu odkrili in razvili pristne človeške vrline. Končno je Kosteris še poudaril, da ni razsizem le uničevanje etniških ali verskih skupnosti, pač pa tudi surovo in brezobzirno socialno izkoriščanje. Zal pa Kosteris kljub svoji širini ni našel besed za oris trpljenja Slovencev pod fašistično Italijo.

Med izredno uspele nastope velja prišteti še govor goriškega odvetnika Nerea Battella, ki je poskušal odgovoriti na vprašanje: Zakaj proces šele po 30 letih in kakšen pomen naj proces ima?

Na prvo vprašanje je odgovoril z dokazi, ki jih je zbral inštitut za zgodovino odporniškega gibanja dežele Furlanije in Julijske Krajine, da je v boju proti kolaboracionistom uspeh velik že v tem, da se je proces začel proti njim tako pozno. Za tolikšno zapoznelost pa sta krivi zavezniška vojna uprava do leta 1954, nato pa tudi politika italijanske vlade. Pri tem je posebej z zbranimi dokazi zavrnil trditve preiskovalnega sodnika dr. S. Serba, da je šla po letu 1954 Rižarna v pozabo, potem pa da ni bilo mogoče odkriti krivcev za zločine v njej. Na drugo vprašanje pa je odgovoril, da mora imeti proces zlasti moralno politični in vzgojni pomen.

Zaključni govori odvetnikov in javnega tožilca se bodo nadaljevali v ponedeljek, 19. aprila z govorom slovenskega odvetnika dr. Franca Škrlija.

MAKS ZADNIK

Obiskali smo jih v Pionirskem mestu v Zagrebu, zadnji dan pred vrnitvijo v tujino, in jih za trenutek zmotili pred nastopom, v katerem so se predstavili s kulturnim programom... Srečali smo se že prej, ko sem lani z delegacijo Zveze socialistične mladine Slovenije obiskal Stuttgart, pa pred dobrimi desetimi dnevi, ko so z dvema avtobusoma prispeli v Ljubljano, na prvo postajo svojega desetdnevnega popotovanja po Jugoslaviji.

Ime in geslo karavane: »Domovina, ljubimo te!«

Okoli sto pionirjev in mladincev dveh združenih društev, jugoslovanskega kulturnoprosvetnega društva »Mladost« in slovenskega kulturnega društva »Triglav« iz Stuttgarta, je zadnjih deset dni potovalo po Jugoslaviji in kar je najpomembnejše, okoli šestdeset pionirjev so v tem času sprejeli v zvezo socialistične mladine.

»To je bil za mlade prav gotovo največji dogodek v mladosti,« nam je ob našem obisku v Pionirskem mestu dejal vodja potovanja, sicer predsednik »Mladosti« in učitelj dopolnilnega pouka v Stuttgartu Ismet Tatarevič. »Ne bi bilo prav, če bi mislili, da ti mladinci — mnogi izmed njih so bili zdaj prvič v domovini — o njej niso nič vedeli. A tistemu, kar jih učimo, so zdaj dodali doživetje.«

Sam obisk pionirjev in mladincev, otrok naših zdomcev, ki so na začasnem delu v tujini, ima namen ne le spoznati naravne lepote domovine, temveč in predvsem njene kulturne in revolucionarne znamenitosti.

»Bili smo v Jajcu, obiskali smo Kozaro, v zvezo socialistične mladine so nas sprejeli na revolucionarnem Tjeništu, kjer nas je obiskal tudi narodni heroj Vlado Segrt, bili smo v Kragujevcu...« je s ponosom povedal osemletni Miljeko Barzoljač.

Začeti bi pravzaprav morali z njihovim prihodom. Tega nismo storili, ker tudi sami niso tako začeli! Na prvo mesto so postavljali obisk legendarne Sutjeske in celo najmlajši, ki so še naprej ostali pionirji, so dejali: »Brat je bil sprejet v mladinsko organizacijo, vesel sem pa tudi sam!« Ali pa: »Tudi jaz bi bil rad tako lepo sprejet v zvezo socialistične mladine!« To pa je bilo na Sutjeski.

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE REVOLUCIONARNIH TRADICIJ

V OGLEDALU NASEGA CASA

Domovina, ljubimo te še bolj!

»Bili smo v Jajcu, obiskali smo Kozaro, bili smo v Kragujevcu...«

Z lanskoletnega obiska: pionirji iz Stuttgarta z generalom Franjom Lukovićem v Beogradu

Ko so v soboto, desetega aprila, prispeli v Ljubljano, so se prvič predstavili s svojim recitalom »Domovina, ljubimo te« in s folklornima skupinama najmlajših in mladincev.

Dragana, ki bo kmalu dopolnila dvajset let in je najstarejša od štirih Radosavljevičev (z nami so bili še Dragan, Goran in Gordana), je povedala:

»Na tem potovanju smo še bolj spoznali domovino in si tudi zaželeli, da se čimprej vrnemo domov, torej v pravi dom, ki je tu, v Jugoslaviji. Vsem pa nam bo to srečanje z vrstniki v domovini, pa srečanje z našo preteklostjo, kot na primer s Kragujevcem, ko so streljali mlade, nič starejše od nas..., ne le spoznanje več o domovini, ampak spodbuda predvsem za

še aktivnejšo delo v društvu, pa v mladinskem aktivu, pionirskih odredih in drugje. Še več! O vsem tem bomo pripovedovali stotinam naših vrstnikov, ki na to pot niso mogli.«

»Domovina, ljubimo te še bolj!« bi lahko zdaj, ko se vračamo, poimenovali našo karavano,« je dejal podpredsednik društva »Mladost«, sicer mladinec Zeljko. »Vsi ti pogovori in srečanja nam bodo v veliko pomoč, ko bomo pripravljali naslednje akcije mladih, ko bomo sprejemali nove programe dela v društvih.«

Drugič so se mladi iz Stuttgarta s kulturnozabavnim programom predstavili v Sarajevu, kjer jih je sprejelo več tisoč mladih, tretjič v Kragujevcu, četrtič v Beogradu in zadnjič dan pred odhodom v Zagrebu.

Zvonko Frljužec, direktor Ljubljanske banke v Stuttgartu, sicer pa eden izmed pobudnikov in organizator tega potovanja, je prepričan, da namen karavane »Domovina, ljubimo te!« ni le v tem, da mladi spoznajo svojo domovino. »Tudi domovina je spoznala našo dejavnost v Stuttgartu,« je dejal.

»Seveda pa se že postavlja vprašanje, če bo taka potovanja moč pripravljati tudi v prihodnje?«

Tokrat so na pobudo republiške konference Zveze socialistične mladine Slovenije obisk zdruške mladine denarno podprli republiške organizacije Zveze socialistične mladine, pa na pobudo Ljubljanske banke — ki je prispevala znaten del sredstev — še Sarajevska banka in Delavska univerza v Beogradu.

»Taka potovanja, o katerih pomeni ni treba posebej govoriti,« kot meni Zvonko Frljužec, »bi morala biti stalna oblika našega sodelovanja, in sicer v obliki strokovnih ekskurzij, sredstva zanje pa bi verjetno morali zagotoviti hkrati s sredstvi za izobraževanje in dopolnilno šolanje mladih v tujini. Tako bi domovino lahko obiskalo več, ne le sto otrok.«

Poslavljali smo se. Sami so pripovedovali, da jim tam od Beograda dalje vsake toliko časa uide solza, ker se njihov obisk končuje. Pred sabo so imeli le še en dan. Obiskali so Kumrovec, kjer so se med drugim srečali z udeleženci politične šole, si ogledali rojstno hišo predsednika Tita... in polni vtisov tega zadnjega doživetja, krenili na pot proti »začasni domovini«, kot so ponovno zadržali, ko so se v Kranjski gori poslovili še od slovenske mladine.

VILI PŠENICNY

Kurirčkova pošta

O dejavnosti kurirjev — pionirjev nam je govoril borec narodnoosvobodilnega boja Savo Rapl

V četrtek, osmega aprila letos, so taborniki iz Bakovec prevzeli z geslom »Vietnam-Angola« od soboških pionirjev Kurirčkovo pošto.

Potem smo jo ponesli v vas, kjer je pionirski odred z imenom Ivana Cankarja pripravil krajšo kulturno prireditev. O dejavnosti kurirjev — pionirjev nam je govoil borec narodnoosvobodilnega boja Savo Rapl. Njegovo pripovedovanje je bilo zanimivo, predvsem so nas

zanimale izkušnje, ki bi jih lahko uporabili v splošnem ljudskem odporu.

Bakovski pionirji so svoje pismo dragemu tovarišu Titu za njegov štirinosemdeseti rojstni dan ter poseben spis o prvem bakovskem odboru Osvobodilne fronte s torbico prek več javk predali svojim vrstnikom v sosednji vasi Dokležovje.

Pa srečno pot, naša draga Kurirčkova pošta!

Foto in tekst:
DUŠAN ANTOLIN PIRŠ

SPOMIN

Doma sem iz Vipave... Stara mama in stari oče sta med vojno pomagala partizanom tako, da sta jim dajala med, živino in sploh vse, kar sta imela.

Moja mamica se je rodila tik pred osvoboditvijo. Ko je bila stara štirinajst dni, so Nemci napadli vas. Vsi vaščani so bežali v gozd, le stara mama je z mojo mamico ostala doma.

Mislila si je: kar bo pa bo!

Partizani so zvedeli, da Nemci pripravljajo napad in so jih presenetili, pa so tako verjetno rešili življenje njej in moji mamici.

ADICA GRUNTAR

TV-15 ZA MLADINO

Bilo je na Lokvici

Za mrkimi nemškimi pomagači, kozaki in četniki, pa ni nihče žaloval in še danes se jih spominjajo s čudno grenkobo

Kar vam bom povedala danes, se je zgodilo na Lokvici, v majhni vasi, ki šteje komaj nekaj več kot stopetdeset prebivalcev.

O tem pa mi je pripovedovala moja mama.

Le nekaj dni je minilo od novice, da so se v sosednjo vas naselili kozaki in četniki, ko so 7. decembra 1944. leta priklovratili tudi na Lokvico. K nam sta prišla dva kozaka, oče in sin. Oče se je imenoval Makeda, sinu Mihaelu je bilo dvajset let. Vsak je imel svoj voz in par konj. Konje sta imela kar v našem hlevu. Živala sta spodaj v kuhinji, kjer sta si na ognjišču tudi kuhala. Postelji sta imela pod oknom, zraven pa puški.

Če je bilo slabo vreme, sta vzela kar naše seno in konje nakrmila. Seno sta jemala ponoči, ko so vsi drugi spali. Na skedenj sta hodila po jašku, po katerem smo metali seno iz skednja. »Vama bom že pokazal!« se je nekega dne razjezil ded. Na vrh jame je postavil vedro vode. Makeda je hotel po seno, vedro se je prevrnilo in — Makeda je bil premočen do kože.

»Prav mu je bilo!« sem se razjezila še jaz.

Nekoč je Mihael posodil mami in stricu konje in voz. Šla sta po steljo v dolino. Ko sta jo naložila, sta se od-

pravila proti domu. Konja hribov nista bila vajena, zato nista hotela naprej. Kljub temu sta se mama in stric z vozom in steljo srečno vrnila domov. Vozil so kar po kamenju, pa je šlo.

Cudni konji, kajne?

Nekega jutra se je Mihael odpravil v Gorico, da bi prodal konja in voz. Ko je prišel domov, ga je oče pošteno okaral. Mihael se je zlagal in je rekel, da si je en konj zlomil nogo, drugega pa da je prodal zato, da ne bi žaloval za onim. Za denar si je Mihael kupil kolonjske vode.

Pri teti je bilo pa še hujše, saj so pri njej »gostovali« četniki. Imeli so nože in vsi so trepetali pred njimi, saj niso nikomur prizanašali.

Tik pred koncem vojne so vsi ti nemški pomagači, ki so imeli na vesti kdo ve koliko zločinov, le odšli iz vasi. To je bilo 25. aprila 1945. leta. Šli so v Rupe. Tam so bili dva dni. Nekaj kilometrov zunaj Rupe so jih ujeli partizani, ki so osvobajali naše kraje, pa so prešli zaslužen plačilo.

Za mrkimi nemškimi pomagači, kozaki in četniki, pa ni nihče žaloval in še danes se jih krajani spominjajo s čudno grenkobo.

MILOJKA MARUŠIČ

Stojan – naš vzor

Da se bomo še bolje seznanili z njegovim delom in delom SKOJ, bomo na šolo povabili njegove soborce in se z njimi pogovarjali o narodnoosvobodilnem boju

Aktiv mladine tehniške elektro, strojne in tekstilne šole iz Maribora z imenom sekretarja okrožnega komiteja SKOJ Maribora Marjana Bantana-Stojana, se bo spominu padlih mladincev oddolžil tudi s tem, da bomo prispevali za izgradnjo spomenika.

Prosimo, da v zvezi s tem objavite v vašem časniku članek, kakor naša šola.

Minilo je enaintrideset let, kar je pod izdajalskimi streli padel vzoren in odločen mladinec Marjan Bantan, ki je zgodaj spoznal marksistično teorijo ter postal sekretar SKOJ.

Rodil se je 6. marca 1926 v Murski Soboti kot nezakonski otrok, zato je kmalu spoznal krivico tedanje družbe. Osnovno šolo je dočrtil v Vrtači pri Ljubljani, nato se je vpisal na klasično gimnazijo v Mariboru. Takoj po okupaciji si je kot zaveden Slovenec in skojevec začrtal pot, pot neutrudne in neizprosne borbe proti fašizmu in petokolonistični kliniki. Že 13. oktobra 1941 so ga aretirali in zaprli, vendar so ga zaradi njegove spretnosti in pomanjkanja dokazov izpustili. Delo je uspešno nadaljeval. Organiziral je mladino in bil tovarišem vzor revolucionarja in borca, bil je sekretar okrožnega komiteja SKOJ. Novembra 1943 je postal v Lackovem odredu član okrožnega komiteja KP. Nesebično je služil domovini in bi zanj napravil še veliko več, ko bi ga domači izdajalci 2. avgusta 1944 v Vajgenu pri Cerknici ne bili zahrbtno ubili.

Povedati je treba, da je bil Maribor takrat mesto, kjer je bilo delo v narodnoosvobodilnem gibanju še posebno težavno, saj je bilo v mestu vojaško poveljstvo in sedež nemškega gestapa, zato je dal Stojan svetel vzgled, kako je treba živeti, delati in umreti.

Občani krajevnih skupnosti Pesnica,

Sentilj, Jarenina, Pernica, Zg. Kungota, Svečina, Ceršak, Jakobski dol in Velke se bodo ob petintrideseti obletnici OF in vstaje jugoslovanskih narodov povežali v veliko medobčinsko praznovanje, ki bo 27. julija 1976... Ob tej priložnosti bo odkrit spomenik Marjanu Bantanu-Stojanu in sicer v bližini mesta, kjer je bil umorjen. Odkrita bo tudi spominska plošča v Gačniku na hiši Šabedrovih, kjer je bila med vojno postojanka borcev, kurirjev Lackovega odreda in aktivistov mariborskega okrožja.

Mladinci tehnike elektro, strojne in tekstilne šole iz Maribora se bomo oddolžili Stojanu in drugim zaslužnim mladincem, ki so dali svoja mlada življe-

Marjan Bantan-Stojan

nja za svobodo, s tem, da bomo prispevali za izgradnjo spomenika. To smo dolžni še posebej zato, ker se ponasamo s tem, da je naša mladinska organizacija dobila ime po tem vzornem mladincu.

Da se bomo še bolje seznanili z njegovim delom in delom SKOJ, bomo povabili na šolo njegove soborce in se z njimi pogovarjali o narodnoosvobodilnem boju. O teh pogovorih bomo pisali zapiske in sproti poročali.

VLADO DENAC

KRAMLJANJE

Pionirji osnovne šole Katja Rupena iz Novega mesta so se želeli kar najbolje pripraviti na sprejem Kurirčeve pošte, pa so nas prosili, da jim odgovorimo na nekaj vprašanj.

»Vaš časnik nosi ime TV 15 in vemo, da je to oznaka za kurirsko postajo... Bi nam o tem lahko kaj več povedali?« je bilo eno izmed njih.

»TV 15« je resnično oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice, tam v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem. Kurirske zveze so morale ostati v največji tajnosti, ker so vzdrževale zvezo med enotami in poveljstvi. Zaradi tega so imele vse postaje številke, nikoli pa ni bil nikjer omenjen kraj, kjer so bile. »TV 15« pomeni »terenski vod«, kar je spet tajni naziv za kurirsko postajo, po drugi razlagi pa je to tudi »točka zveze«.

Občice so nedaleč od Kočevske Roga, obširnega hribovja med Kočevjem in Suho krajino, Kolpo in Krko.

Tam sta bila v razdobju od spomladi 1943 pa do poletja 1944 glavni štab in centralni komite KP Slovenije ter Izvršni odbor Osvobodilne fronte, torej vsa osrednja vodstva slovenskega osvobodilnega gibanja. Seveda sovražnik ni smel vedeti, kje so, tudi približno ne! Zato je morala biti vsa pošta iz raznih krajev Slovenije naslovljena na »TV 15«. Če bi jo sovražnik tudi zaplenil, ne bi mogel ugotoviti, kje so ta osrednja vodstva.

V spomin na TV 15, torej na

kurirsko postajo, ki je posredovala zveze osrednjega vodstva osvobodilnega gibanja z nižjimi enotami, je leta 1962 tudi Glasilo Zveze združenih borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije dobilo to ime. »TV 15« naj bi opravljal podobno nalogo kot jo je med vojno kurirska postaja s tem imenom: posredoval naj bi zveze med republiškim odborom ZZB NOV Slovenije oziroma občinskimi odbori in združenji ter članstvom.

To nalogo je, kot vidite, že prestopil danes je »TV 15« časnik, v katerem je dobesedno del prostora odmerjen razvijanju in negovanju revolucionarnih tradicij, torej je namenjen tudi mlademu človeku, konec koncev slehernemu članu naše socialistične skupnosti.

Upamo, da ste z odgovorom zadovoljni.

Ob koncu bi se želeli iskreno zahvaliti ravnatelju osnovne šole Grm Miroslavu Vutetu in Ivan-ki Mestnik, mentorici novinarskega krožka. Posredovala sta nam posebno številko šolskega glasila »Mladi ob Krki«, ki je nastala v slabih dveh urah, posvečena pa je vojaški vaji, v katero so se v okviru splošnega ljudskega odpora krajevne skupnosti Novo mesto vključili tudi naši najmlajši.

Navdušeni nad sestavki, nič manj kot vi, smo jih nekaj izbrali — kolikor nam je pač dopuščal prostor — in jih objavili v današnji številki »TV 15 za mladino«.

Lepo pozdravljeni!

Milena

TV-15 ZA MLADINO

NAPADLI SO NAS

Priljubljen se zračni napad. Sovražnikova letala se približujejo. Naše enote so se že pripravile na obrambo s protiletalskimi topovi. Letala letijo proti zahodu. Bodite pripravljeni, kajti vsak trenutek bodo priletela tudi nad Novo mesto. Sovražnik ne preneha prodirati proti našim položajem, zato se moramo braniti z vsemi močmi.

Za vse velja geslo: vse za domovino!

INA

POZIVAMO VAS

Pozivamo civilno prebivalstvo, da v primeru bombardiranja našega mesta ne povzroča panike in naj na alarmni poziv takoj odide v zaklonišča. Tam bodo dobili najučinkovitejša navodila in jih, kolikor je mogoče, upoštevajte. Dokler se stanje ne bo umirilo, ne zapuščajte zaklonišča.

Vsi se bomo borili za osvoboditev naše domovine do zadnje kaplje krvi!

ZVEZDA

UGNALI SMO JIH

Bili smo veseli, ko smo premagali skupino sovražnikov pri Kočevju in jim odvzeli šest puškomitraljezov, dva mitraljeza in nekaj pištol ter naboj.

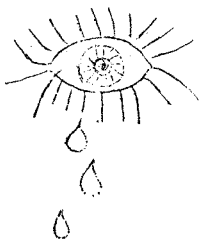
Uspelo nam je in pojoč partizanske pesmi smo se vrnili v svoj tabor.

TANJA

TRI SOLZE STARCA

Prva solza — bil je sin, ki je padel v vojni.
Druga solza — bila je hči, ubili so jo Nemci.
Tretja solza — bila je žena, ki je umrla od žalosti.

STRELA

Ne klonimo, tovariši!

S POUKOM NADALJUJEMO

Pred menoj sede učenci. Zvezki so na klopih. Zavzeti pogledi zrejo vame. Pripovedujem jim o svobodi, o lepoti naše domovine in v mislih potujemo po Jugoslaviji. Potem pojemo. Zvonki otroški glasovi so se zliili v en sam »Hej, brigade«. Čudovito je in jaz pojem z njimi. Potem napišemo pesem »Šivala je deklica zvezdo«. Sledi praktični pouk. Vsi so spretni. Sešili so vsak po eno peterokrako zvezdo.

Kako srečna sem! Kako lepo je gledati marljive, domovini zveste pionirje! Vedo, da so napadeni, a v njih je toliko ljubezni do domovine in poguma, da se smeli mladi rod nikdar ne bo dal zasužnjiti.

Naprodaj ne bomo Slovenci nikdar!

MAJA

BOJ ZA SVOBODO

Osvobodilni boj se je začel. Naša armada je pripravljena. Da pa bi čim prej opravili s sovražniki, pozivamo vse ljudi, ki bi na kakršenkoli način lahko pomagali branilcem, da to store takoj.

Mladi, organizirajte se v skupine in lepote parole, pišite gesla in na vse načine skušajte zagosti sovražniku!

Pozor: vsa druga navodila boste dobili v krajevni skupnosti!

VIHARNIK

IZ MOJEGA DNEVNIKA

Pomlad je, vendar tega v gozdovih ne opazimo, kajti prav zdaj imamo največ dela, saj nas čakajo novi boji. Okoli poldneva smo izgubili dva tovariša... Maščevali ju bomo za vsako ceno.

Zmaga bo naša!

TANJA

(Iz posebne številke glasila osnovne šole Grm »Mladi ob Krki«, pri izdaji katere so sodelovale tri propagandne skupine, v katerih je bilo po devet pionirjev. Vodje skupin so bili: TOMAŽ DOBOVŠEK, NIKO GOLOB in FRANCI TURK. Bilten je uredila: IVANKA MESTNIK, tehnična izvedba je delo OLGE MILOŠEVIČ in LOJZETA NOVAKA. Mentor: MIROSLAV VUTE, risala pa sta DUSAN PLUT in IGOR SUŠTARSIČ.)

BORILI SE BOMO

Takoj, ko smo zvedeli za napad, smo hrabri borci Roške čete zaklicali: »V napad! Osvobodimo našo domovino! Ne dovolimo jim, da jo tep-tajo!«

Da, borili se bomo, saj je bolje biti mrtev kot zasužnjen. Organizirali bomo obveščevalno službo. Pri tem nam je v veliko pomoč naš radijski sprejemnik, ki nam pošilja obvestila. Tudi ne bomo dovolili, da bi sovražnik s svojo lažno propagando vnašal nemir med ljudstvo.

MAJA

